

DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2025.34.031>
УДК 94(4)2-678(477+061.1ЄС)“2014/2015”

Андрій Кудряченко

д-р. іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України
директор ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»
01030, Україна, Київ вул. Леонтовича, 5
E-mail: kudani@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3833-989X>

ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ*

У статті проаналізовано основні етапи становлення, розвитку взаємовідносин та інтеграційної політики України щодо Європейського Союзу. Автор з'ясовує мотиваційні чинники та спонукальні засади входження незалежної України до демократичного європейського культурно-цивілізаційного простору та інтеграції її до потужного Євросоюзу, який об'єднує нині 27 країн континенту. Наголошується, що ЄС посідає чільне місце в сучасному світі та має вагомe значення для розвитку нашої країни й суспільства на демократичних принципах, що розширення та поглиблення економічних зв'язків із країнами об'єднаної Європи — це засади та підмурок приєднання й бажаного входження України до Європейського Союзу як його повноправного члена. Брюссель на зорі незалежного сходження нашої країни — 2 грудня 1991 р. — ухвалив відповідну Декларацію, у якій схвально поставився до волевиявлення нашого народу й підтримав взятий офіційним Києвом курс незалежного розвитку. Український парламент 5 грудня 1991 р. у Зверненні до парламентів і народів світу, окрім іншого, схвально сприйняв головні положення Декларації Євросоюзу. З підписанням 1994 р. Україною і ЄС строком на 10 років Угоди про партнерство і співробітництво, ратифікованої у 1998 р., взаємовідносини набували здебільшого інтенсивного розвитку та йшли по висхідній.

Визначений курс нашої держави і суспільства на європейську інтеграцію завжди мав підтримку з боку Євросоюзу та його провідних держав-членів. Натомість українська влада, як з'ясовує автор, прово-

---

* Виконано в рамках держбюджетної теми № 6/25-27 «Партнерство України з ЄС та НАТО в умовах російсько-української війни: стан, проблеми та перспективи».

дила цей курс не завжди послідовно, зокрема у 2003 та у 2013 рр. мали місце певні відхилення. Урядове рішення щодо відтермінування підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС викликало значні турбуленції та призвело до акції протесту спочатку молоді, а з часом і за участі широкої громадськості, що увійшли в історію під визначенням Євромайдан.

Автор аналізує етапи й особливості вітчизняного шляху до Євросоюзу, а також ускладнюючі умови російської військової агресії проти України та можливості прискореного проходження відповідних етапів і процедур після підписання Угоди про асоціацію у 2014 р. та Заявки на вступ до ЄС у 2022 р. після повномасштабного наступу Росії. З'ясовані завдання та труднощі сучасного етапу переговорів і досягнення консенсусу країн-членів Євросоюзу щодо Угоди про вступ України до цього інтеграційного об'єднання.

Ключові слова: Європейський Союз, Україна, інтеграція, партнерство, співробітництво, критерії вступу, державна політика, громадянське суспільство.

Andriy Kudryachenko

Doctor of History, Professor, Corresponding Member
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Director of the State Institution “Institute of World History
of the National Academy of Sciences of Ukraine”
5, Leontovich Street, Kyiv, 01030, Ukraine
E-mail: kudani@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3833-989X>

MAIN STAGES AND CHALLENGES OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE EUROPEAN UNION DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article analyzes the main stages of the formation, development of relations, and integration policy of Ukraine toward the European Union. The author examines the motivational factors and driving principles behind the accession of independent Ukraine to the democratic European cultural and civilizational space and its integration into the powerful European Union, which today unites 27 countries of the continent. It is emphasised that the EU occupies a prominent place in the modern world and is of great importance for the development of our country and society on democratic principles, that the

expansion and deepening of economic ties with the countries of the united Europe are the foundations and cornerstone of Ukraine's accession and desired entry into the European Union as a full member. At the dawn of Ukraine's independent trajectory, on December 2, 1991, Brussels adopted a Declaration, which welcomed the expression of will by the Ukrainian people and supported the course toward independent development chosen by official Kyiv. On December 5, 1991, the Ukrainian Parliament in its Address to the Parliaments and Peoples of the World, similarly endorsed the fundamental provisions of the European Union's Declaration. With the signing in 1994 of the Partnership and Cooperation Agreement between Ukraine and the EU — a ten-year agreement ratified in 1998 — bilateral relations entered a phase of progressively intensive development and advanced steadily forward.

The chosen course of our state and society toward European integration has always enjoyed support from the European Union and its leading member states. At the same time, as the author notes, the Ukrainian authorities did not always pursue this course consistently; in particular, in 2003 and 2013 there were certain deviations. The government's decision to postpone the signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU caused significant turbulence and led to protests, initially involving young people and later broader sections of society, which went down in history as Euromaidan.

The author analyzes the stages and distinctive features of Ukraine's path toward the European Union, including the complicating circumstances of Russia's military aggression against Ukraine and the potential for accelerated progress through the relevant stages and procedures following the signing of the Association Agreement in 2014 and the Application for EU membership in 2022 after Russia's full-scale invasion. The article identifies the objectives and challenges of the current stage of negotiations, as well as the imperative to achieve consensus among EU member states regarding Ukraine's accession to the integration union.

Keywords: *European Union, Ukraine, integration, partnership, cooperation, accession criteria, state policy, civil society.*

Мета статті — розглянути особливості встановлення та розвитку по висхідній взаємовідносин України з Європейським Союзом за період від відновлення нашою державою незалежності — до сьогодні, коли відбувається пошук шляхів досягнення консенсусу країн-членів Євросоюзу та підготовка ними схвального рішення про початок вступних переговорів з Україною, тобто започаткування фінального етапу на шляху входження нашої країни до ЄС. Методологічну основу праці складають принцип історизму, комплексний підхід із використанням загальнонаукових та історичних методів, зокрема проблемно-історичного, узагальнень.

Оригінальність дослідження полягає в розкритті динаміки співпраці двох сторін — України і Євросоюзу, що ґрунтується на усвідомленні спільної європейської долі та історичному прагненні українського народу бути невід'ємною частиною об'єднаної Європи. Проведене дослідження відкриває можливості для різнопланового подальшого використання матеріалів, положень і висновків, а також продовження пошукової роботи в окресленому напрямі європейської інтеграції.

Аналіз джерел і літератури свідчить, що проблематиці, пов'язаній із розвитком відносин України з Європейським Союзом, присвячено доволі значне коло монографій, наукових статей, збірників проведених конференцій, аналітичних, документальних та оглядово-інформативних матеріалів. Проблеми інтеграції нашої країни до європейського простору мають багатовимірний характер і вони стали предметом досліджень науковців різних галузей знань: історичних, економічних, юридичних, державного управління та інших. Питання реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію досліджують вітчизняні вчені: О. Власюк, А. Гальчинський, І. Грицяк, В. Горбулін, С. Віднянський, Я. Жаліло, О. Ковальова, В. Копійка, А. Кудряченко, В. Манжола, А. Мартинов, В. Солошенко, О. Шнирков, Т. Шинкаренко, А. Філіпенко, Г. Яворська та ін.

Окремо слід вказати на наукові праці видатних американських політологів З. Бжезінського та С. Хантінгтона, в яких досліджувалися проблеми взаємодії між Україною та Євросоюзом у контексті геополітичних світових вимірів і через призму розвитку культур та цивілізацій.

Серед наукових досліджень співпраці між Україною та Європейським Союзом становить солідний фундаментальний пласт цикл відповідних колективних монографій інститутів європейських досліджень та всесвітньої історії НАН України — «Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього» (2009), «Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку» (2010), «Україна в Європі: контекст міжнародних відносин» (2011), «Сучасні європейські культурно-історичні цінності в контексті викликів глобалізації» (2014)¹, а також праці, видані Інститутом історії України НАН України авторів С. Віднянського і А. Мартинова — книга «Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків засновників Європейського Союзу» (2009), актуальні монографії — «Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство» (2023), «Європейські рецепції України: культурно-цивілізаційні впливи та виміри в минулому та сьогоденні» (2024)²; аналітична доповідь С. Віднянського — «Еволюція взаємовідносин України і Європейського Союзу в умовах російсько-української війни та їх вплив на трансформацію українського суспільства» (2023)³.

Водночас, аналіз сучасного міжнародного стану в Європі і світі, та зокрема євроінтеграційних процесів, свідчить про необхідність подаль-

шого наукового пошуку шляхів вирішення зовнішньополітичних проблем і вдосконалення зовнішньополітичної діяльності України в контексті набуття нашою державною повноправного членства в Європейському Союзі.

З відновленням незалежності та суверенного статусу Україна стала складовою частиною світового співтовариства держав і народів, вона прагнула віднайти оптимальні шляхи входження до сім'ї країн Європи та світу. Європейський континент на рубежі 90-х років ХХ ст. зазнавав значних політичних, економічних та соціальних зрушень. Це стосувалося як Західної, так і Східної його частини. У Західній Європі дедалі переконливіше поставали позитивні результати інтеграційних процесів, які призвели до формування Європейського Союзу. Натомість у Східній частині дезінтеграційні явища, розвал Східного блоку, Радянського Союзу призвели до поглиблення кризи практично у всіх сферах життя цього кола країн. Тож результати інтеграції країн Західної Європи слушно оцінювалися як досягнення світової цивілізації. Тобто Старий континент, як і в попередні часи — епоху розквіту античної демократії, Відродження чи новітній період — започаткував прогресивні та далекосяжні за наслідками процеси, які визначали щонайменше напрями розвитку Європи, формування об'єднання, яким став нині Європейський Союз.

Парадигма «європейської ідеї», яка значною мірою стала спонукальним чинником повоєнної діяльності лідерів відповідних країн, водночас стала і проявом глибокого усвідомлення потреб мирного розвитку на континенті й подолання негативних тенденцій націоналізму, що домінували в період між двома світовими війнами. З підписанням у 1957 р. Римських договорів було засновано Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) та Європейське співтовариство з атомної енергії (Євратом), що заклали основу для подальшої політичної та економічної інтеграції європейських держав. Тож 1 листопада 1993 р. набрав чинності Маастрихтський договір (який було підписано 7 лютого 1992 р.), який став основою для створення Європейського Союзу у його нинішньому вигляді. Маастрихтський договір закріпив три головні підвалини ЄС: Європейські співтовариства, спільну зовнішню та безпекову політику, а також співпрацю у сфері правосуддя та внутрішніх справ. Договір також передбачав створення передумов щодо єдиної валюти — євро, яка була офіційно введена у 1999 р. Заснування ЄС дало його членам можливість вільно пересуватися та працювати в межах інтеграційного об'єднання, спільно вирішувати питання безпеки, захисту прав людини, а також забезпечувати високі екологічні та соціальні стандарти. Євросоюз також став однією з найпотужніших економічних спільнот у світі.

У своєму розвитку ЄС пройшов кілька етапів, що відрізнялися рівнем розвитку інтеграції, її результатами та розширенням сфер взаємозв'язку.

Долаючи виклики і труднощі, країни-члени Євросоюзу досягали відповідних результатів і соціального прогресу завдяки застосуванню здебільшого економічних важелів і політичних узгоджень, прогресивних форм відносин. Набути членство у об'єднанні ЄС прагнули країни Центрально-Східної Європи та східноєвропейські країни, що постраждали на пострадянських теренах. Для політиків та державних керівників цього регіону віднайдена відповідь інтеграційних об'єднань на виклики наймасштабніших війн, що починалися в Європі, сприймалася досить привабливо в період після подолання понад сорокалітнього блокового протистояння й поділу континенту на сфери впливу наддержав, якими були США та СРСР.

Основними якостями, необхідними для заявки на членство в Євросоюзі, є наявність у країні-претенденті демократичної і плюралістичної системи управління, ринкових засад розвитку економіки та миролюбна політика. А для вступу до ЄС у 1997 р. були схвалені так звані Копенгагенські критерії. Прагнення країн Центрально-Східної Європи відразу після подолання блокового протистояння на континенті долучитися до інтеграційних процесів на Європейському Заході, як ніщо інше, доводило привабливість і прогресивність Євросоюзу.

І на це були, серед іншого, такі важливі аргументи. По-перше, у діяльності ЄС існує величезне незаперечне досягнення — збереження миру між його членами. Тобто, стали подоланими століття попередніх збройних конфліктів та воєн, численні суперечки, претензії та конкурентні прагнення взяти гору. По-друге, завдяки демократичним підходам до досягнення поставлених цілей, Євросоюз зберіг розмаїття національних та регіональних особливостей своїх країн-членів. Різноманітність та повага культурних цінностей, ідентичностей інших є суттєвою ознакою політики Брюсселя — столиці інтеграційного об'єднання Європи. По-третє, ЄС уже став полюсом сили та притягальним прикладом для країн-сусідів. А для України важливим було особливо й те, що налагодження її відносин із цим об'єднанням лягало у площину підтримки незалежності й територіальної цілісності нашої держави та її демократичних перетворень.

Новими вимірами для об'єднання Євросоюзу, його спільноти стали подолання обмежень внутрішніх кордонів (Шенгенська зона з 1992 р.), введення єдиної валюти (з 2002 р.) та єдиного громадянства. Напрочуд привабливими та спонукальними до взаємодії стали права, які випливають із європейського громадянства. Кожен громадянин Європейського Союзу отримав право: 1) вільно пересуватися, проживати та працювати на території будь якої із держав-членів; 2) брати участь у голосуванні та балотуватися на муніципальних і європейських виборах у тій державі, в якій він постійно проживає; 3) на захист своїх прав

дипломатичними та консульськими службами будь якої країни-члена; 4) на звернення до Європарламенту та інших інституцій ЄС з розгляду скарг тощо.

У добу докорінних змін геополітичних засад держав так званої молоді демократії привабливими для них постали обриси формування політичного, економічного і митного Союзу й таких його складових як загальна зовнішня політика і спільна політика в галузі безпеки. Цим цілям підпорядкована також загальна правова політика, зокрема в галузі міграції, надання притулку, візового режиму і т.п. Спільним зусиллям у боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю та справі оперативного обміну інформацією з проблем наркотиків й інших негараздів стає в нагоді така структура об'єднання як Європол — спеціалізована агенція Євросоюзу, що створена на виконання Маастрихтського договору (1992 р.). Місце розташування цієї агенції — м. Гаага (Нідерланди).

З перших років постбіполярного поступу Євросоюз із його економічними та соціальними досягненнями потрапляє у коло трьох найбільших торгових партнерів світу поряд із Північноамериканською зоною вільної торгівлі (НАФТА) та групою країн Південно-Східної Азії (АСЕАН). Євросоюз має різні двосторонні угоди з десятками країн світу, а дипломатичні відносини — із 130 країнами. ЄС бере участь у роботі Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), має статус спостерігача в ООН. У 1990-х роках Брюссель на певних договірних засадах підтримує соціально-економічні трансформації у країнах молоді демократії. Досягнення держав-членів Євросоюзу, як і високі екологічні стандарти й норми, приваблювали ближніх та інших сусідів інтеграційного об'єднання.

Прагнення офіційного Києва приєднатися до європейських інтеграційних процесів стало цілком природнім. Європейський вибір України ґрунтується на життєво важливих інтересах та історичному прагненні українського народу бути невід'ємною частиною єдиної Європи. Набуття членства України у Європейському Союзі сприймалося політиками та суспільством запорукою зміцнення глобальної безпеки, забезпечення стабільності та уникнення передумов для поновлення штучних бар'єрів із демократіями континенту. У цьому зв'язку детермінантами постали не лише політичні розрахунки, але й об'єктивна географічна належність до Європи, історичні зв'язки, розвиток та потенційні можливості України.

До числа спонукальних мотивів процесу долучення нашої країни до європейських структур важливим є те, що вона цілком європейська і велика країна з поміж інших колишніх республік розчленованого Радянського Союзу. Інші є порівняно малими країнами, або переважно (скажімо, Росія), чи навіть цілком (як Казахстан і країни Центральної Азії)

неєвропейськими. Суттєво, що Україна є п'ятою за чисельністю населення і першою за територією європейською країною. Саме в силу цих чинників цілком природним став її потяг до європейських економічних та політичних структур. Підкреслю, що в «Основних напрямках зовнішньої політики України»⁴, затверджених Верховною Радою України ще у 1993 р., ця мета окреслена однією із пріоритетних.

Євросоюз у цьому контексті має провідне значення. Адже розвиток і поглиблення економічних зв'язків із країнами ЄС — це засади та підмурок того, що з часом стане можливим приєднання України до Європейського Союзу як повноправного члена. З іншого боку, Брюссель на зорі незалежного сходження України — наступного дня після референдуму щодо незалежного розвитку, тобто 2 грудня 1991 р. — ухвалив відповідну Декларацію стосовно підтримки лінії офіційного Києва. Адже у державах Європейської спільноти високо шанували й шанують вільні вибори, демократію й тому схвально поставилися до волевиявлення нашого народу. У відповідь Верховна Рада України 5 грудня 1991 р. ухвалила Звернення до парламентів і народів світу, в якому, зокрема висловила вдячність стосовно головних положень Декларації Євросоюзу.

Однак слід зазначити, що був певний період (не в останню чергу через політичну невизначеність і боротьбу різних політичних сил у Києві), коли провідні західні держави практично ігнорували Україну, вони були неготові ані психологічно, ані політично до сприйняття факту її незалежного існування⁵. У Брюсселі мали місце вагання стосовно дієвої підтримки України, і віддавалася перевага відносинам із Росією. Однак досить скоро провідники багатьох держав визначилися, що добрі взаємовідносини з Україною і Росією — на користь загальноєвропейському розвитку.

Уже восени 1992 р. Київ сформулював чіткий підхід стосовно переведення відносин Україна — ЄС на постійну й належну правову основу. В жовтні 1993 р. ЄС відкрив у Києві своє представництво. Наступні переговори експертів, зацікавлених відомств обернулися бажаним результатом — підписанням у червні 1994 р. Угоди про партнерство і співробітництво (УПС) поміж двома сторонами — Україною і Євросоюзом на десять років. Це стало дієвим випереджувальним кроком. Хоча на ратифікацію Угоди всіма країнами-членами пішло майже 4 роки, вона набрала чинності 1 березня 1998 р. і надавала Україні статусу найбільшого сприяння, особливо в економічній сфері⁶.

Основними цілями Угоди визначалися:

- розвиток тісних політичних відносин шляхом постійного діалогу з політичних питань;
- сприяння торгівлі та інвестиціям і гармонійним економічним стосункам;

- створення основи для взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, науково-технічного і культурного співробітництва;
- підтримка України у її зусиллях щодо зміцнення демократії та завершення переходу до ринкової економіки.

До набрання чинності УПС Брюссель ухвалив низку важливих політичних та економічних рішень стосовно Києва. Стратегія ЄС щодо України була сформульована Європейською Комісією у квітні 1994 р. Рада Міністрів ЄС 31 жовтня 1994 р. ухвалила спеціальну резолюцію про ставлення до України, а 28 листопада 1994 р. держави — члени Євросоюзу заявили про свою Спільну позицію щодо України. Європейський Союз висловився за незалежність, територіальну цілісність і суверенітет України, її економічну стабілізацію й ринкові реформи, інтеграцію України у світовий економічний порядок. З 1 січня 1993 р. Україна стала користуватися перевагами Генералізованої схеми преференцій, яка була чітким переліком тарифів для промислових і сільськогосподарських товарів, що є навіть нижчими за тарифи, що надаються за статусом країні найбільшого сприяння.

Слід зазначити, що Україна стала першою з країн СНД, яка започаткувала партнерство і співробітництво з ЄС у визначених в Угоді 28 сферах, у яких сторони-підписанти ствердили намір розвивати співпрацю. До переліку цих сфер належали: промисловість; захист та заохочення інвестицій; державні закупівлі; стандарти та оцінка відповідностей (сертифікація); гірничодобувна та сировинна промисловість; наука і техніка; освіта і навчання; сільське господарство; енергетика; цивільна ядерна галузь; охорона довкілля; транспорт; космічна промисловість; поштова служба та телекомунікації; фінансові послуги; боротьба з «відмиванням» грошей, одержаних злочинним шляхом; валютна політика; регіональний розвиток; соціальна сфера (охорона здоров'я та безпека, працевлаштування, соціальний захист); туризм; мале та середнє підприємництво; інформація та зв'язок; захист прав споживачів; митна справа; статистика; економіка; боротьба з наркотичним бізнесом; культура.

Брюссель та його структури ретельно ставилися до розвитку відносин з офіційним Києвом. Так, для моніторингу економічного й торговельного співробітництва України і ЄС у березні 1995 р. було створено Спільний комітет, який з набранням чинності УПС замінила Рада зі співробітництва. Вже з 1 лютого 1996 р. набрала чинності Тимчасова угода про торгівлю та питання, що стосуються торгівлі. У травні 1996 р. Європейський Союз у Декларації щодо України визнавав її державою з перехідною економікою. Це рішення допомагало українському уряду розв'язувати проблеми, пов'язані зі вступом до СОТ, і підвищувало шанси для отримання фінансової допомоги й кредитів від європейських структур.

У грудні 1996 р. ЄС ухвалив План дій щодо України, з вересня 1997 р. започаткував проведення регулярних самітів Україна — ЄС.

Зусилля України у сфері політичних та економічних перетворень були схвалені у Спільній заяві, яку США та Європейський Союз оприлюднили у Вашингтоні 5 грудня 1997 р. А 30 червня 1999 р. Україна та ЄС підписали кредитну угоду та меморандум про взаєморозуміння, які спрямовувалися на розв'язання проблем України у зв'язку з мікрофінансовою допомогою та платіжним балансом. Окремо виділялася допомога нашій державі у справі подолання наслідків ядерної катастрофи на Чорнобильській АЕС.

У жовтні 2000 р. Рада ЄС ухвалила постанову про вилучення України з переліку країн неринкової економіки та поширення на неї у рамках антидемпінгових розслідувань порядку визначення «нормальної вартості» згідно з правилами, що застосовуються до країн ринкової економіки. Іншими словами, Брюссель нарощував зусилля щодо підтримки України, розвитку не лише партнерських відносин, але і співпраці в окреслених сферах.

Відповідні заходи та політику нарощування взаємовідносин слід відзначити і з боку України. Досить важливим стало те, що через чотири роки після укладення УПС у Лісабоні президент України своїм указом від 11 червня 1998 р. № 615/98 затвердив «Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу». У цьому документі досягнення членства нашої країни у інтеграційному об'єднанні визначалося як довгострокова стратегічна мета. А вже 14 вересня 2000 р. глава Української держави указом за № 1072/2000 затвердив «Програму інтеграції України до Європейського Союзу»⁷.

Слід зазначити, що важливою складовою у виробленні та оформленні зовнішньополітичної, стратегічно важливої програми європейської інтеграції була участь вітчизняних дипломатів. Вони вели інтенсивні переговори на відповідних рівнях і підготували прихильне й позитивне сприйняття як у суспільстві, так і політиками країн-партнерів нових ініціатив українського державного керівництва. Так, мені пригадується позитивна практика, яка передувала ухваленню програми європейської інтеграції України. Тоді цьому рішенню передували на високому державному рівні зустрічі, перемовини українських дипломатів із представниками ще Європи-15. Проводилася роз'яснювальна робота вітчизняною дипломатією до і після затвердження цієї стратегії та програми.

Працюючи радником-посланником Посольства України у ФРН, мені доводилося організовувати чимало відповідних заходів, забезпечувати їх цілеспрямованість, роз'яснювальний рівень для дипломатів і політиків у країні перебування. Скажімо, у стислі терміни вдалося організувати на

максимально високому рівні зустрічі у Німецькому бундестазі, Відомстві федерального канцлера та МЗС ФРН Першого заступника міністра закордонних справ України Антона Бутейка. Глава держави, виходячи з вищих інтересів та міркувань досягнення успіхів переговорної місії Бутейка, надав йому підвищений статус — спеціального представника українського уряду з питань євроінтеграції. Тож у цьому статусі А. Бутейко з роз'яснювальною метою відвідав 13 із 15 держав-членів ЄС, провів понад 40 зустрічей з їхніми керівниками на відповідному рівні⁸. Всі ці заходи як превентивна дипломатія склали відповідний дипломатичний супровід державної стратегії, забезпечували адекватне сприйняття політики України стосовно Євросоюзу. Відповідно, співпраця Києва з ЄС на політичному рівні була одним із перших успіхів української дипломатії.

Основними формами співробітництва України і Європейського Союзу впродовж тривалого часу були: технічна допомога, торгівля та інвестиційна діяльність. Технічна допомога в рамках програми TACIS надавалася Україні переважно в таких сферах, як ядерна безпека, захист довкілля, реструктуризація державних підприємств, розвиток приватного сектору економіки.

В експорті продукції нашої країни до ЄС протягом тривалого часу переважали товари з низьким ступенем обробки. Імпорт з ЄС представлений промисловими товарами, машинами, транспортним обладнанням. Тож у зовнішньоторговельному обороті частка України незначна, такими ж були обсяги прямих інвестицій із країн ЄС. Водночас Брюссель швидко став другим найбільшим торговим партнером Києва після Москви та найбільшим за межами СНД. Лібералізація виробничо-комерційної діяльності загалом та експортно-імпорتنих операцій зокрема вважається запорукою успішного просування України до європейського інтеграційного простору.

У сфері співробітництва України і Євросоюзу нерідко виникали гострі проблеми. Вітчизняні дослідники В. Будкін, В. Сіденко, І. Бураковський слушно відзначали, що законодавчо було передбачено далеко не всі особливості створення механізму взаємодії української економіки з європейським ринком. Ба більше, цей механізм не завжди узгоджувався з логікою внутрішніх реформ. Труднощі, а то навіть певні збочення перехідного періоду давалися взнаки. З іншого боку, провідні країни-члени ЄС відмовилися від співпраці щодо українського вантажного літака АН-70, незважаючи на очевидні його переваги над європейським аналогом як за ціною, так і технічним рівнем.

Водночас, Москва прагнула долучити Київ до різного роду інтеграційних проєктів пострадянських країн. Саме таким цілям слугувало формування Єдиного економічного простору з Росією, Казахстаном і

Білоруссю, що фактично межувало з відмовою від європейського вектора. Президент Л.Кучма у 2003 р. підписав цю угоду. Звичайно, що цей крок затьмарював європейські перспективи, і такі підходи сприймалися негативно як на Заході, так і в нашій країні. Для прикладу вкажу на реакцію А.Д. Бутейка, який на той час працював Надзвичайним і Повноважним послом України в Румунії. На знак рішучого неприйняття лінії Президента України він подав у політичну відставку зі своєї посади та дипломатичної служби взагалі. Це був не просто мужній вчинок дипломата-патріота, він став досить гучною дипломатичною сенсацією та яскравим прикладом відстоювання стратегічних інтересів держави Україна її патріотом та непересічним дипломатом. Адже А.Бутейко ще у Адміністрації Президента Л. Кравчука обіймав одночасно посаду керівника зовнішньополітичного управління і радника глави держави із проблематики зовнішньої політики. Тобто він по факту належав до когорти фундаторів зовнішньої політики України.

Загалом взаємовідносини України та Європейського Союзу протягом першого десятиліття, за висловом британської дослідниці Катарини Вольчук, мали вигляд «інтеграції без європеїзації»⁹. Відносини визначалися як співпраця та партнерство. Для українських владних еліт т.зв. європейський вектор був радше засобом їх легітимації і в середині країни, і за її кордонами. Натомість громадяни країни брали об'єднану Європу за взірць високих життєвих стандартів і впорядкованості усіх життєвих сфер.

Відомо, що Брюссель був небайдужим щодо президентських виборів в Україні наприкінці 2004 р., обстоював мирний шлях подолання протистояння, був прихильником Віктора Ющенка та, зрештою, підтримав його прихід до влади. Вже 13 січня 2005 р. Європейський парламент ухвалив резолюцію щодо результату президентських виборів в Україні, у якій привітав проведення чесних виборів і закликав Раду ЄС, Єврокомісію та країни-члени переглянути попередню практику співробітництва з Україною й розвивати з Києвом тісніші зв'язки, а також визначити окреслені перспективи щодо української євроінтеграції у контексті майбутнього повноправного її членства в об'єднанні.

В. Ющенко з перших днів свого президентства неодноразово заявляв, що єдиним варіантом для розвитку України є повна економічна та політична інтеграція до ЄС і НАТО. Тож уже 12 лютого 2005 р. Кабінет Міністрів України затвердив План дій «Україна — Європейський Союз. Європейська політика сусідства»¹⁰, а 21 лютого його схвалила Рада з питань співпраці Україна — ЄС. У цьому документі наголошувалося, що розширення Євросоюзу, яке відбулося 1 травня 2004 р., призвело до історичних змін політичних, географічних та економічних умов співпраці обох сторін, що відтепер вони мають спільний кордон і є безпосередніми

сусідами. Все це уможливило посилення їх політичної та економічної взаємодії. Також у Плані дій наголошувалося, що сторони мають розвивати якомога тісніші відносини, які виходитимуть поза рамки співробітництва, до поступової економічної інтеграції та поглиблення їх політичного співробітництва, а також покликані сприяти утвердженню стабільності, безпеки й добробуту в регіоні. Сторони об'єднують спільні цінності та перспективи, а виконання цього Плану дій мало відбуватися в рамках Європейської політики сусідства, щоб не допустити появи нових розподільчих ліній у Європі. Швидкість прогресу у відносинах була залежною від конкретних досягнень Києва у виконанні взятих зобов'язань та наближення українського законодавства до норм і стандартів, що існують у законодавстві Європейського Союзу. Міцну основу для подальшої економічної інтеграції покликані закласти вступ України до СОТ та спільні зусилля по створенню Зони вільної торгівлі ЄС — Україна.

Відтак 26 липня того ж року Президент України Віктор Ющенко в односторонньому порядку встановив безвізовий режим для громадян держав-членів Євросоюзу. На 9-му саміті Україна — ЄС у Києві Європейський Союз підтвердив свою готовність розпочати консультації щодо укладення нової посиленої угоди з Україною. І вже 23 грудня Рада Європейського Союзу надала Україні статус країни з ринковою економікою. 1 січня 2008 р. набула чинності Угода про спрощення оформлення віз, а в жовтні почався діалог щодо встановлення безвізового режиму між Україною та ЄС у довгостроковій перспективі.

Під час 12-го саміту Україна — ЄС у Парижі, що відбувся 9 вересня 2008 р., сторони досягли домовленості, що нова посилена угода між Києвом та Брюсселем матиме назву Угода про асоціацію. 25 листопада 2010 р. Європарламент ухвалив резолюцію щодо України, у якій наголосив, що Україна має право подати заявку на членство в Євросоюзі та має європейську перспективу. На 15-му саміті Україна — ЄС у Києві, що відбувся 19 грудня 2011 р., було оголошено про завершення переговорів щодо майбутньої Угоди про асоціацію, що у сторін немає принципових розбіжностей.

Протягом майже двох років сторони вели ще робочі зустрічі та «знімали» шляхом узгоджень технічні питання, які ще мали місце. І коли вже все було готове до підписання Угоди, 21 листопада 2013 р. Кабінет Міністрів України на чолі з М. Азаровим раптово ухвалив рішення щодо відтермінування підписання спільного документа про асоціацію між Україною та ЄС. Це призвело до акцій протесту спочатку молоді, а з часом і широкої громадськості, що увійшли в історію під назвою Євромайдан. 29 листопада того ж року президент України В. Янукович не підписав очікувану Угоду про асоціацію з ЄС на саміті у Вільнюсі,

практично через тиск Росії. Він виходив із необхідності проведення тристоронніх переговорів за участю України, Росії та ЄС. Натомість Брюссель категорично наполягав на тому, що це справа виключно компетенції двох сторін без участі Москви.

Спроба команди В. Януковича розігнати Євромайдан наступного дня призвела до посилення протестів, їх зростаючої підтримки та широких заходів спротиву режиму, які зрештою отримали назву Революція Гідності. 20 грудня Європейська рада підтвердила готовність ЄС підписати Угоду про асоціацію, як тільки Україна буде готова до цього заходу. Тож після Перемоги Революції Гідності, 21 березня 2014 р., у Брюсселі Прем'єр-міністр України А. Яценюк та лідери країн Євросоюзу підписали політичну частину Угоди про асоціацію. А вже 27 червня в Брюсселі у межах саміту ЄС новообраний Президент України П. Порошенко та лідери країн Євросоюзу підписали її економічну частину. 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та з 28 країнами-членами Європейського Союзу¹¹. Верховна Рада України того дня також ухвалила заяву «Про європейський вибір України»¹².

В Угоді про асоціацію між Україною та Євросоюзом чітко наголошується, що цим документом створюється асоціація між Україною, з однієї сторони, та Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. Далі однозначно вказано, що метою цього формату відносин є три наступні складові позиції: 1) сприяти поступовому зближенню договірних сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах; 2) забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес; 3) сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН і Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р., а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 р.

У цьому зв'язку та з огляду на наступні закиди Кремля щодо вибору Києва про входження до євроатлантичного ареалу хочу звернути увагу на наступне. У тексті Угоди, в посиланнях на спільні засади й безпекові міжнародні документи не згадується ухвалена в Стамбулі в листопаді 1999 р. на саміті ОБСЄ «Хартія європейської безпеки — концепція безпеки світового співтовариства, орієнтована на XXI століття». А в її основу були покладені два положення колективності, що розміщені у 8 та 9 статтях другого розділу «Загальні принципи». Там стверджується, що країни-підписанти мають будувати свої відносини відповідно до концепції загальної та всеосяжної безпеки, керуючись принципами рівноправ-

ного партнерства, солідарності та транспарентності. А це означає, що «безпека кожної держави-учасниці нерозривно пов'язана з безпекою всіх інших», що країни-підписанти «будуть розглядати людські, економічні та військово-політичні виміри безпеки як єдине ціле». Також указувалося на «першочергову відповідальність Ради безпеки ООН за підтримку міжнародного миру»¹³. Зазначені положення поставали засадничими, і це був своєрідний компроміс із Москвою в контексті досить швидкого розширення НАТО та Євросоюзу. Адже в подальшій аргументації гострих та категоричних заперечень Москви щодо зовнішньополітичного вибору України її очільники неодноразово посилалися на документи й рішення саме ухвалені у Стамбулі у 1999 р.

Зосереджуючись на розкритті інтеграційного курсу України, відзначу наступне. За підсумками 2014 р. ЄС став головним торговельним партнером України як за експортом, так і за імпортом товарів. Як і у випадку з Угодою про партнерство і співробітництво, процес набрання чинності положень Угоди про асоціацію був також тривалим. Відтак 1 січня 2016 р. почалося тимчасове застосування Угоди в частині, що регламентує зону вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом.

Вже 17 травня 2017 р. Європарламент та Рада ЄС ухвалили рішення про безвізовий режим для громадян України, який набув чинності з 11 червня. І лише 1 вересня 2017 року Угода про асоціацію між Києвом та Брюсселем набрала чинності в повному обсязі. 7 лютого 2019 р. Верховна Рада України конституційною більшістю (334 голосами) внесла поправки до Основного закону країни, які закріпили курс на повноправне членство України в ЄС та НАТО¹⁴.

І як це не дивно, на перший погляд, пришвидшення проходження процесу всіх євроінтеграційних процедур детермінувало російське повномасштабне агресивне вторгнення 24 лютого 2022 р. Зокрема, на рік раніше запланованого, 16 березня 2022 р., Україна приєдналася до об'єднаної енергосистеми континентальної Європи ENTSO-E. Енергосистеми нашої країни та сусідньої Молдови повною мірою було синхронізовано з енергомережею об'єднаної Європи. 28 лютого 2022 р. очільник держави — Президент України В.Зеленський — підписав заявку на вступ України до ЄС. У рекордні часові рамки — практично за чотири місяці, а саме — 23 червня, Україна отримала високий статус кандидата на членство в Європейському Союзі. А вже 14 грудня 2023 р. Рада Європейського Союзу вирішила розпочати переговори щодо вступу України до ЄС.

У 2024 році Україна нарощувала кроки й динамічно просувалася на шляху до членства в Євросоюзі та дедалі більше інтегруватись у європейську спільноту. Вже 25 червня у Люксембурзі відбулася перша міжурядова конференція Україна — ЄС на рівні міністрів, яка ознаменувала

офіційний старт переговорів із Європейським Союзом про членство. Наша країна вже створила дієву структуру забезпечення переговорного процесу та з'ясування зробленого у контексті вступу до ЄС. У липні Європейська Комісія та Україна розпочали скринінг (аналіз готовності) — процес оцінки українського законодавства на предмет його відповідності європейському праву в кожному з 35 переговорних розділів, що поділені на шість тематичних кластерів.

Досить суттєво, що 30 жовтня 2024 р. Єврокомісія презентувала Звіт у межах Пакету розширення Європейського Союзу і, зокрема, оцінку щодо річного прогресу України у реформах і трансформаціях на шляху до членства в ЄС по всіх переговорних розділах. У ньому міститься позитивна оцінка прогресу нашої країни та є рекомендація щодо відкриття переговорних кластерів якомога раніше у 2025 році¹⁵.

У Звіті наголошено, що попри триваючу повномасштабну війну Росії проти України, в останній продовжуються масштабні трансформації на шляху до членства в Євросоюзі. За словами тогочасної Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції — Міністра юстиції України Ольги Стефанишої, у Звіті, Європейська Комісія відзначила відданість нашої країни фундаментальним реформам та досягненню системних трансформацій. Наголошено на зусиллях та прогресі України в контексті секторальної інтеграції та доступу до внутрішнього ринку ЄС. Зі слів урядовиці, Європейська Комісія підтвердила, що Україна залишається відкритою демократичною державою, у країні дотримані всі принципи, які дозволяють їй рухатись і відкривати відповідні переговорні розділи.

Зазначу, що процес приєднання до Європейського Союзу передбачає виконання так званих Копенгагенських критеріїв, адаптацію законодавства й інституційної спроможності країни-кандидатки до стандартів Євросоюзу, котра і складає основу етапу, названого «переговорами про вступ». Для ефективного управління цим процесом переговори структуровані та охоплюють різні сфери *Acquis communautaire* ЄС.

На початок поточного 2025 р. офіційні представники України та Євросоюзу провели 12 переговорних двосторонніх зустрічей. Зокрема, повністю завершено підготовку Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС» та започатковано перевірку за Кластером 2 «Внутрішній ринок». Українські державні структури розпочали розробку Дорожніх карт за сферою верховенства права, реформи державного управління та функціонування демократичних інституцій, які передбачені Переговорною рамкою про вступ України до ЄС. Уже напрацьовані попередні версії карт, що будуть схвалені після виходу скринінгового звіту Європейської комісії.

Звичайно, що процес входження країни-претендента до ЄС передбачає консенсус, одностайну прихильність до цього усіх країн-членів об'єднання. У нашому випадку з цим не все так просто, адже є окремі країни, які з тих чи інших причин заперечують таку перспективу для Києва. Все це потрібно враховувати Українській державі та проводити відповідну політику й навіть здійснювати превентивні заходи. Наголошу, що 26 червня 2025 р. на саміті ЄС Угорщина заблокувала відкриття першого переговорного кластера з Україною, попри висновки Єврокомісії, що Україна готова до цього. Прем'єр-міністр Віктор Орбан, який раніше мав претензії до дотримання прав нацменшин в Україні, вказував, що тепер бачить проблеми, пов'язані з війною. Тобто був відсутній необхідний консенсус щодо переговорних заходів.

А в липні — серпні 2025 р. через політичні процеси в Україні та зміни законодавства стосовно Національного агентства по боротьбі з корупцією й Спеціальної антикорупційної прокуратури розширилося число чинників, які загальмували відкриття переговорів по кластерам. Так тема вступу нашої країни до ЄС опинилася на вістрі порядку денного й заперечення вийшли вже на значно вищий рівень. Адже відомо, що переговори є не лише наслідком технічної готовності країни-претендента звітувати про реформи, а й результатом політичного рішення Євросоюзу і всіх країн-членів.

Тож з огляду на зміни законодавства, які обмежували можливості Національного антикорупційного бюро та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, керівництво ЄС та посадовці Брюсселя, а також окремі лідери країн-членів об'єднаної Європи досить критично поставилися до цього. За оцінками європейських партнерів, Закон України № 12414, який 22 липня підписав Президент В. Зеленський, відчутно обмежував незалежність НАБУ і САП, підпорядковуючи їх рішенням генерального прокурора. Того ж дня 22 липня в Україні розпочалися акції протесту. Європейські очільники висловили своє занепокоєння, а єврокомісарка з питань розширення Марта Кос передала Україні чітку позицію Брюсселя, що закон суперечить зобов'язанням, узгодженим у Дорожніх картах щодо переговорів про вступ до ЄС, та вважається відходом у виконанні рекомендацій Європейської Комісії.

Хоча українська сторона в авральному порядку скасувала законодавчі обмеження названих органів, але ці турбуленції мали негативні конотації і наслідки. Результатом стало відтермінування розгляду трьох кластерів, за якими було завершено двосторонній скринінг, — Фундаментальні сфери; Внутрішній ринок; Зовнішні відносини¹⁶.

Звичайно, що боротьба з корупцією — це не лише законодавство, а процес набагато масштабніший і охоплює різноманітні сфери: від

держзакупівель до службових призначень і статистики. Однак прагнення влади підпорядкувати антикорупційні органи спотворювали засадничі принципи євроінтеграційного курсу. Цей перебіг подій також посилив аргументацію окремих країн Євросоюзу, які намагаються відмовити українським інтеграційним прагненням. Глава МЗС Угорщини П. Сійярто наприкінці літа 2025 р. пояснював заяви Будапешта, що угорська влада не дозволить «проштовхнути Україну в ЄС», тим, що це, за його словами, не лише знищить угорських фермерів і продовольчу безпеку, а також «дозволить українській мафії проникнути в Угорщину»¹⁷.

Навіть виправлене становище із законодавством в Україні наклало певний негативний шлейф на бажаний перебіг подій. Хоча активні прибічники української інтеграції до об'єднаної Європи, наприклад, Литва запропонувала розпочати переговори про вступ України та Молдови до ЄС без згоди Угорщини. Президент США Д.Трамп, зі свого боку, зміг переконати прем'єр-міністра Угорщини В.Орбана припинити спротив переговорам щодо вступу України до Євросоюзу. Тож блокування євроінтеграційного поступу нашої держави з боку офіційного Будапешта, за словами президента В. Зеленського, виглядає особливо дивно й на тлі того, що навіть російська сторона вже фактично змирилася з євроінтеграцією Києва¹⁸. Відтак Українській державі потрібно повністю виконати й дотримуватися європейських демократичних стандартів, а владі та вітчизняній дипломатії слід наполегливо працювати, щоби зняти заперечення й підстави, які ще мають місце в позиції окремих країн.

Отже, проаналізувавши розглянуту тему, є достатні підстави зробити наступні висновки. По-перше, євро інтеграційний курс України є стратегічно виправданим як з цивілізаційного, історичного, географічного, так і соціально-економічного вимірів. Адже на час здобуття Україною незалежності Європейський Союз перетворився на потужне макрорегіональне об'єднання розвинутих держав та став і є нині привабливим прикладом політико-економічного об'єднання цивілізаційно споріднених народів з метою ефективнішого їх розвитку за сучасних умов і глобальних викликів.

По-друге, навіть побіжний аналіз пройденого Україною шляху до ЄС свідчить, що це був і є ще досить непростий шлях, який потребував докорінних трансформацій у державі та суспільстві. Довершення цього шляху вимагає імплементації європейських демократичних засад організації державної влади, правових норм, належного соціально-економічного піднесення та розвитку громадянського суспільства.

По-третє, з огляду на нинішнє становище нашої країни, її непохитне протистояння ворожій російській навалі, членство України в Європейському Союзі є своєрідним викликом. Ба більше, належність до ЄС, цього

потужного самостійного геополітичного центру впливу постає однією із важливих складових спектру гарантій безпеки, які має отримати Київ по припиненню російської воєнної агресії.

Четверте, Україна має повністю виконати і дотримуватися європейських демократичних стандартів та докласти чималих політико-дипломатичних зусиль, щоби країни Євросоюзу ухвалили уже найближчим часом прийнятне рішення про початок вступних переговорів. У такий спосіб буде відкрито новий, практично фінальний етап на шляху вступу нашої країни до ЄС.

П'яте, заключний етап на цьому шляху може тривати дещо довше відносно наших оптимістичних очікувань, до чого мають бути готовими держава й суспільство та не втрачати віру й наполегливість у досягненні мети. Конкретні часові проміжки, які в минулому мали місце, — мінімальну та максимальну тривалість між переговорами й безпосередньою ратифікацією Угоди про вступ, варто враховувати та мати на увазі українській стороні. Найшвидше до ЄС приєдналась Данія — це відбулося за 2,5 роки, а Хорватія аналогічний шлях пройшла лише за неповні 8 років.

Тобто попереду нас чекають досить відповідальні та надихаючі кроки. На порядку денному стоїть відкриття й довершення всіх переговорних кластерів у межах переговорів про вступ нашої країни до ЄС; забезпечення висновку Європейської комісії на предмет готовності Києва до членства; однакостане голосування держав-членів Євросоюзу щодо підписання Угоди про вступ України до об'єднання та, насамкінець, ратифікація Угоди про вступ України до ЄС на майданчиках Європарламенту й національних парламентів усіх країн-членів інтеграційного об'єднання. Тож оптимістичний перебіг подій має уможливити набуття Україною членства у Європейському Союзі до 2030 року.

---

¹ Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього. Наук. ред. А.І. Кудряченко. К.: Фенікс, 2009. 544 с.; Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку: кол. монографія. Наук. ред. А.І. Кудряченко. К.: Унів-т «Україна», 2010. 405 с.; Україна в Європі: контекст міжнародних відносин: кол. монографія. Наук. ред. А.І. Кудряченко. Київ: Фенікс, 2011. 632 с.; Сучасні європейські культурно-історичні цінності в контексті викликів глобалізації: кол. монографія. Наук. ред. А.І. Кудряченко. К.: Фенікс, 2014. 444 с.

² Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків засновників Європейського Союзу. К.: Інститут історії України, 2009. 376 с.; Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство. К.: Інститут історії України, 2023. 264 с.; Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Європейські рецепції України: культурно-цивілізаційні впливи та виміри в минулому та сьогоденні. К.: Інститут історії України, 2024. 187 с.

³ Віднянський, С.В. Еволюція взаємовідносин України і Європейського Союзу в умовах російсько-української війни та їх вплив на трансформацію українського суспільства. Аналіт. доповідь. К.: Інститут історії України, 2023. 64 с.

⁴ Основні напрями зовнішньої політики України, схвалені Постановою Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.

⁵ Зленко А.М. Формування та реалізація концептуальних засад зовнішньої політики України. *Україна дипломатична*. 2007. Вип. 8. С. 620.

⁶ Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/998_012.

⁷ Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615 «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98>; Указ Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072 «Про програму інтеграції України до Європейського Союзу». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00>

⁸ Кудряченко А.І. Місце і роль дипломатичної еліти у визначенні і реалізації зовнішньої політики Української держави. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2010. Вип. 45. С. 80.

⁹ Wolczuk K. Integration Without Europeanization: Ukraine and its Policy towards the European Union. EUI Working Paper RSCAS. — № 2004/15.

¹⁰ План дій «Україна — Європейський Союз. Європейська політика сусідства». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text

¹¹ УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=4/UMfPEGznhhaP1.ZixKBnfzHI4s.s80msh8Ie6#Text

¹² ПОСТАНОВА Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України «Про європейський вибір України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1679-18#Text>

¹³ Хартія Європейської безпеки (Стамбул 19 листопада 1999 року) Хартія № 994_166 від 19.11.1999. URL: https://zakononline.ua/documents/show/200333__200398

¹⁴ ЗАКОН УКРАЇНИ Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

¹⁵ Єврокомісія представила Звіт щодо прогресу України в межах Пакету розширення 2024. Наш шлях до ЄС. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/yevrokomisiya-predstavyla-zvit-shhodo-progresu-ukrayiny-v-mezhah-paketu-rozshy-rennya-2024>

¹⁶ Шавченко Т., Ященко А. Шість кластерів і одна проблема: як відбуваються переговори про вступ України до ЄС. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/peregovory-provstup>

¹⁷ Сійярто заявив, що Угорщина не дасть відкрити переговорні розділи щодо вступу України до ЄС. URL: <https://www.5.ua/svit/siiiar-to-zaiaviv-shcho-uhorshchyna-ne-dast-vidkrytu-perehovorni-rozdily-shhodo-vstupu-ukrainy-do-yes-358902.htm>

¹⁸ Зеленський: навіть Путін не проти членства України в ЄС, позиція Угорщини виглядає дивною. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/zelenskiy-navit-putin-proti-chlenstva-ukrayini-1757070638.html>

REFERENCES

1. Kudriachenko, A.I. (Eds.). (2010). *Kul'turno-tsyvilizatsijnyj prostir Yevropy i Ukraina: osoblyvosti stanovlennia ta suchasni tendentsii rozvytku: kol. monohrafiia*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Kudriachenko, A.I. (2010). Mistse i rol' dyplomatychnoi elity u vyznachenni i realizatsii zovnishn'oi polityky Ukrain'skoi derzhavy. *Naukovi zapysky IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, 45, 80 [in Ukrainian].
3. Kudriachenko, A.I. (Eds.). (2011). *Ukraina v Yevropi: kontekst mizhnarodnykh vidnosyn: kol. monohrafiia*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Kudriachenko, A.I. (Eds.). (2009). *Ukraina v Yevropi: poshuky spil'noho majbutn'oho*. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
5. Kudriachenko, A.I. (Eds.). (2014). *Suchasni ievropejs'ki kul'turno-istorychni tsinnosti v konteksti vyklykiv hlobalizatsii: kol. monohrafiia*. Kyiv [in Ukrainian].
6. *Osnovni napriamy zovnishn'oi polityky Ukrainy, skhvaleni Postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 2 lypnia 1993 r.* <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12> [in Ukrainian].
7. *Plan dij Ukraina — Yevropejs'kyj Soiuz. Yevropejs'ka polityka susidstva.* https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text [in Ukrainian].
8. *POSTANOVA Verkhovnoi Rady Ukrainy Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy Pro ievropejs'kyj vybir Ukrainy.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1679-18#Text> [in Ukrainian].
9. *Sijiaro zaiavyv, scho Uhorschyna ne dast' vidkryty perehovorni rozdily schodo vstupu Ukrainy do YeS.* <https://www.5.ua/svit/siiiaro-zaiavyv-shcho-uhorschyna-ne-dast-vidkryty-perehovorni-rozdily-shchodo-vstupu-ukrainy-do-yes-358902.htm> [in Ukrainian].
10. Shavchenko, T., & Yaschenko, A. *Shist' klasteriv i odna problema: iak vidbuvaiut'sia perehovory pro vstup Ukrainy do YeS.* <https://cedem.org.ua/analytics/peregovory-pro-vstup> [in Ukrainian].
11. *UHODA PRO ASOTsIATsIYu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropejs'kym Soiuzom, Yevropejs'kym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i ikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony.* https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=4/UMfPEGznhhaP1.ZixKBnfzHI4s.s80msh8le6#Text [in Ukrainian].
12. *Uhoda pro partnerstvo i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropejs'kymy Spivtovarystvamy ta ikh derzhavamy-chlenamy vid 14 chervnia 1994 roku.* http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/998_012 [in Ukrainian].
13. *Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11 chervnia 1998 roku № 615 Pro zatverdzhennia Stratehii intehratsii Ukrainy do Yevropejs'koho Soiuzu.* <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98> [in Ukrainian].
14. *Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14 veresnia 2000 roku № 1072 Pro prohramu intehratsii Ukrainy do Yevropejs'koho Soiuzu.* <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00> [in Ukrainian].
15. Vidnyanskyj, S.V. (2023). *Evoliutsiia vzaiemovidnosyn Ukrainy i Yevropejs'koho Soiuzu v umovakh rosij's'ko-ukrains'koi vijny ta ikh vplyv na transformatsiiu ukrains'koho suspil'stva*. Kyiv [in Ukrainian].
16. Vidnyanskyj, S.V., & Martynov, A.Yu. (2009). *Ob'iednana Yevropa: vid mrii do real'nosti. Istorychni narysy pro bat'kiv zasnovnykiv Yevropejs'koho Soiuzu*. Kyiv [in Ukrainian].

17. Vidnyanskyj, S.V., & Martynov, A.Yu. (2023). *Rosijs'ko-ukrains'ka vijna ta mizhnarodne spivtovarystvo*. Kyiv [in Ukrainian].

18. Vidnyanskyj, S.V., & Martynov, A.Yu. (2024). *Yevropejs'ki retseptsii Ukrainy: kul'turno-tsyvilizatsijni vplyvy ta vymiry v mynulomu ta s'ohodenni*. Kyiv [in Ukrainian].

19. ZAKON UKRAYNY Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (schodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttia povnopravnogo chlenstva Ukrainy v Yevropejs'komu Soiuzi ta v Orhanizatsii Pivnichnoatlantychnoho dohovoru). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> [in Ukrainian].

20. Zelens'kyj: navit' Putin ne proty chlenstva Ukrainy v YeS, pozytsiia Uhorschyny vyhliadaie dyvnoi. <https://www.rbc.ua/rus/news/zelenskiy-navit-putin-proti-chlenstva-ukrayini-1757070638.html> [in Ukrainian].

21. Zlenko, A.M. (2007). Formuvannia ta realizatsiia kontseptual'nykh zasad zovnishn'oi polityky Ukrainy. *Ukraina dyplomatychna*, 8, 620 [in Ukrainian].

22. Yevrokomisiia predstavyla Zvit schodo prohresu Ukrainy v mezhakh Paketu rozshyrennia 2024. *Nash shliakh do YeS*. <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/yevrokomisiya-predstavyla-zvit-shhodo-progresu-ukrayiny-v-mezhah-paketu-rozshyrennya-2024> [in Ukrainian].

23. Wolczuk, K. Integration Without Europeanization: Ukraine and its Policy towards the European Union. *EUI Working Paper RSCAS*. № 2004/15 [in English].

Received: 18.08.2025. Approved: 30.09.2025. Published: 1.12.2025.